

on kilpailukykyinen ja johon voidaan yhdistää kaupunkien ja alueiden kehittäminen. Samalla on kuitenkin jatkuvasti otetta-

va huomioon unionin kansalaisten elämänlaatu. Tässä ovatkin pähkinänkuoressa tulevaisuuden haasteet.

Bryssel 21. lokakuuta 1999.

*Talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja*

Beatrice RANGONI MACHIAVELLI

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Maatalouden tärkeimmät ympäristötavoitteet Agenda 2000:n piiriin kuuluvan monitoimisen maatalouden yhteydessä"

(1999/C 368/20)

Talous- ja sosiaalikomitea päätti 28. tammikuuta 1999 työjärjestyksensä 23 artiklan 3 kohdan mukaisesti antaa lausunnon aiheesta "Maatalouden tärkeimmät ympäristötavoitteet Agenda 2000:n piiriin kuuluvan monitoimisen maatalouden yhteydessä".

Asian valmistelusta vastannut "Maatalous, maaseudun kehittäminen, ympäristö" -jaosto antoi lausuntonsa 28. syyskuuta 1999. Esittelijänä oli Sergio Colombo.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 20. ja 21. lokakuuta 1999 pitämässään 367. täysistunnossa (lokakuun 20. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 93 ääntä puolesta, 1 vastaan, ja 4 pidättyi äänestämästä.

1. Johdanto

1.1. Eurooppa-neuvosto aloitti 24.–25. maaliskuuta 1999 Berliinin huippukokouksessa maatalouspolitiikan "oikeudenmukaisen ja kannattavan" uudistuksen, jota se itse kuvaili seuraavasti: "Tämän uudistuksen sisältö takaa sen, että maatalous on monitoiminnallista, kestävä, kilpailukykyistä ja että sitä harjoitetaan kaikkialla Euroopassa, mukaan lukien alueilla, joilla on erityisiä ongelmia; tällaisella maataloudella voidaan lisäksi säilyttää maaseutu, suojella luontoa ja sillä voidaan edistää olennaisesti maaseudun elinkelpoisuutta; tällainen maatalous vastaa kuluttajien huolenaiheisiin ja vaatimuksiin, jotka koskevat elintarvikkeiden laatua ja turvallisuutta, ympäristön-suojelua ja eläinten hyvinvoinnin vaalimista" (1).

1.2. Uudistukseen sisältyy asetus (ETY) N:o 2078/92 (2), joka hyväksyttiin liitännäistoimeksi edistämään ympäristöä säästävien maatalouden tuotantomenetelmien yleistymistä sekä korvaamaan viljelijöille ympäristönsuojelutoimista aiheutuvat menetykset. Asetuksessa säädetään vapaaehtoisesta liittyy-

misestä tilakohtaisiin sopimuksiin, joiden tarkoituksena on edistää tiettyjen teknisten ja tuotannollisten velvoitteiden noudattamista ja tilalla vallitsevien ympäristötekijöiden hyödyntämistä. Tähän asti kyseinen asetus on ollut tärkein käytännön väline, jolla on varmistettu ympäristöluottavuuden mahdollisimman laaja huomioon ottaminen maatalouspolitiikassa.

1.2.1. Agenda 2000 -paketin ja hiljattain hyväksytyjen uusien asetusten merkittävin uutuus liittyy yleisiin ehtoihin, jotka koskevat eräitä YMP:n tukijärjestelmistä viljelijöille suoraan maksettavia suorituksia. Jäsenvaltiot hyväksyvät tarpeellisina pitämänsä ympäristötoimet, kun huomioon otetaan kyseisten viljely- ja laidunmaiden sekä tuotannon erityispiirteet. Ympäristötoimet voivat sisältää tukea, jota myönnetään vastineeksi maataloutta ja ympäristönsuojelua koskevista sitoumuksista, tai suoraa tukea, jota maksetaan tiettyjen pakollisten – sekä yleisten että erityisten – ympäristövaatimusten noudattamisesta. Jäsenvaltioiden tulee myös päättää sopivista pakotteista, jotka vastaavat niiden viranomaisten määrittelemän yhdenmukaisen hyvän viljelykäytännön rikkomisesta aiheutuvia ekologisia seurauksia. Mikäli asetettuja vaatimuksia ei noudateta, kyseeseen voi tulla tuen alentaminen tai sen peruuttaminen.

(1) Berliinin Eurooppa-neuvosto, 24.–25. maaliskuuta 1999, puheenjohtajan päätelmät, DN:DOC/99/1, 26. maaliskuuta 1999.

(2) Siitä on tullut asetus N:o 1257/99, EYVL L 160, 26.6.1999.

1.2.2. Tähän liittyen komitea viittaa 10. syyskuuta 1998 antamaansa lausuntoon⁽¹⁾ sekä ottaa huomioon aiheesta hyväksytyt päätökset ja komission tiedonannon ”Kohti kestävästä maataloudesta”⁽²⁾.

1.3. Komitea toteaa, että uudistus noudattelee tältä osin sen aiempia lausuntoja, erityisesti sen aiheesta ”Contract between agriculture and society”⁽³⁾ antamaa oma-aloitteista lausuntoa, joka hyväksyttiin suurella äänen enemmistöllä 14. syyskuuta 1994.

1.4. Marraskuussa 1992 julkaistun Granadan asiakirjan⁽⁴⁾ (*Granada Document*) innoittamana komitea korostaa lausunnossaan yhteisön maatalouden monitoimisuutta ja määrittelee tärkeimmät tekijät, jotka tarvitaan maataloustuottajien, maaseudun ja muun yhteiskunnan välisen ”sopimuksen” aikaansaamiseksi EU:ssa.

1.5. Kyseisessä lausunnossa komitea itse asiassa toistaa kantansa, jonka se esitti jo syyskuussa 1988 aiheita ”Future of Rural Society” ja ”Environment and Agriculture”⁽⁵⁾ käsittelevistä komission tiedonannoista antamissaan lausunnoissa. Komitean mielestä ikaikaisen eurooppalaisen maaseudun muuttuessa voimakkaasti sekä maataloustuotannon että yhteiskuntarakenteen osalta tulee maanviljelyn säilyä maaseutuyhteiskunnan keskeisenä perustekijänä. Tämä voidaan toteuttaa tyydyttämällä kansalaisten perustarpeet sekä määrällisesti että laadullisesti ja säilyttämällä perinteiset luonto- ja ympäristöarvot.

1.6. Jo tuolloin komitea totesi, että maatalouden ja ympäristönäkökohtien yhteensovittaminen edellyttää samanaikaisesti tuotannon asianmukaista suuntaamista ja maaseudun kehittämistä luottamuksen ilmapiirissä, joka on luotava viljelijöiden, muun yhteiskunnan ja erityisesti kuluttajien kesken.

1.7. Perustuotantosektorin ja muun yhteiskunnan keskinäisen luottamuksen perusvälineeksi komitea määritteli maaseutua koskevan kattavan kehittämisaloitteen, jonka tuli pohjautua maatalouden monitoimisuuteen ja erityisesti sen kykyyn vastata tuotannollisten ja yhteiskunnallisten tarpeiden lisäksi myös ympäristönsuojelullisiin vaatimuksiin.

(1) EYVL C 407, 28.12.1998, TSK:n lausunto aiheesta ”Ehdotus neuvoston asetukseksi (EY) N:o -- annettu -- yhteisen maatalouspolitiikan mukaisia suoran tuen järjestelmiä koskevista yhteisistä säännöistä”.

(2) KOM(1999) 22 lopull.

(3) EYVL C 393, 31.12.1994, s. 86 (suomenkielistä toisintoa ei ole saatavissa).

(4) Granadan asiakirja sisältää Granadassa 27.–28.11.1992 järjestetyn ”VITH Camerino Symposium on Community Rural Law” -symposiumin päätelmät. Symposiumin sisällöstä vastasivat yhteisön maatalouslainsäädännön asiantuntijat ja se oli tarkoitettu eurooppalaisen tiedeyhteisön edustajille ja yhteisön toimielimille. Asiakirja ”Granada Document” on komitean aiheesta ”Contract between Agriculture and Society” antaman lausunnon liitteenä.

(5) COM (88) 501 final, 28.7.1998 ja COM(88)338 final, 8.6.1988. TSK:n lausunnot aiheista ”Future of Rural Society” (esittelijä: Rudolph Schnieders) ja ”Environment and Agriculture” (esittelijä: Roger Burnel), EYVL C 298, 27.11.1989, s. 32 ja 40 (suomenkielistä toisintoa ei ole saatavissa).

1.7.1. Viljelijöiden edellytetään itse asiassa maan tuottavuustavoitteiden saavuttamisen lisäksi huolehtivan maaperän hyödyntämistapojen yhteensoinnuttamisesta ja yhtenäistämisestä sekä maisemallisten ja ympäristönsuojelullisten arvojen säilyttämisestä. Kilpailukykyisen, tuottavan ja samalla ympäristöä säästävän, toisin sanoen tasapainoisen maatalouden avulla on luotava uusia ”palveluja”, jotka takaavat, että luonnonvarojen hyödynnetään ja suojellaan siten, että samalla säilytetään luonnon uusiutumiskyky ja ekologinen vakaus.

1.7.1.1. Tähän pohjautuu ”monitoimisen maatalouden” määritelmä. Kyseessä on toiminta, joka menee pelkkää elintarviketuotantoa pidemmälle.

1.7.1.2. ”Monitoimisen maatalouden” käsite perustuu 12.–13. joulukuuta 1997 Luxemburgissa kokoontuneen Eurooppa-neuvoston⁽⁶⁾ päätelmiin, jonka mukaan:

”Unioni haluaa jatkaa nykyisen eurooppalaisen maatalousmallin kehittämistä ja pyrkiä suurempaan sisäiseen ja ulkoiseen kilpailukykyyn. Euroopan maatalouden on yhtenä talouselämän aloista täytettävä sillä olevat moninaiset tehtävät ja oltava kestävä ja kilpailukykyinen, ja sitä on harjoitettava koko Euroopan alueella mukaan lukien alueet, joilla on erityisongelmia. Vuonna 1992 aloitettua uudistusprosessia on syytä jatkaa, syventää, mukauttaa ja täydentää niin, että se ulotetaan Välimeren alueen tuotantoon. Uudistuksen on johdettava ratkaisuihin, jotka ovat taloudellisesti kannattavia ja elinkelpoisia sekä yhteiskunnallisesti hyväksyttäviä ja jotka mahdollistavat oikeudenmukaisen tulotason ja oikean tasapainon tuotantoalojen, tuottajien ja alueiden välillä ja joilla vältetään kilpailun vääristyminen.”

1.7.1.3. Joka tapauksessa on tehtävä ero monitoimisuuden ja monitoimialaisuuden välillä. Monitoimialaisuus on kyseessä silloin, kun viljelijä harjoittaa myös muita ammatteja (käsiteollisuus, kauppa, palkkatyö). Tässä tapauksessa viljely ja karjanhoito ovat ainoastaan osa perinteistä ammatinkuvaa. Kyseisen näkemyksen mukaan maaseudun kehitys perustuu muuhun kuin maatalouteen liittyvään toimintaan ja palvelujen lisäämiseen. Tämänkaltaisen kehityksen tarjoaa vaihtoehtoisia lisätulon lähteitä ja auttaa taloutta elvyttämällä ja lisäämällä maaseudun houkuttelevuutta asuinpaikkana sekä jarruttaa maaseudun autoitumiskehitystä.

1.7.1.4. Monitoimisen viljelijän⁽⁷⁾ sen sijaan odotetaan omaksuvan tilan yleisen kehitysstrategian osana sekä perinteisiä että innovatiivisia uusia tehtäviä täysin riippumatta jäsenvaltioiden moninaisten määräysten tarjoamista erityishoidoista verotuksen, sosiaaliturvan ja eläkkeiden alalla.

(6) Luxemburgin Eurooppa-neuvosto, 12.–13. joulukuuta 1997, puheenjohtajan päätelmät, PRES 97/400, 15.12.1997, kohta 40.

(7) Ks. monitoimisuuden yksityiskohtainen määritelmä komitean lausunnossa aiheesta ”Eurooppalainen maatalousmalli”, 3 kohta.

1.8. Komitean mielestä maaseutu ympäristöä koskevat aloitteet edellyttävät tällaista kansalaisyhteiskunnan kaikkien tasojen ja maatalouden yhteisvastuusopimusta. Kysymykseen tulevat toimet poikkeavat mm. perinteisistä yksinomaan tuotantorakenteen parantamiseen tähtäävistä toimista, joita usein pidetään ainoastaan yhtenä verotuloin rahoitettavana perustuotantosektorin avustusmuotona.

1.9. Komiteasta onkin ollut myönteistä, että sen edellä kuvailtu näkemys on pääpiirteissään saanut tukea. Corkissa marraskuussa 1996 järjestetyn Euroopan maaseudun kehityskonferenssin päätelmissä maaseudun kestävä kehitys ensinnäkin otettiin yhdeksi Euroopan unionin ensisijaisista tavoitteista ja koko aluepolitiikan kulmakiveksi, erityisesti maaltamuuton hillitsemiseksi ja työllisyyden parantamiseksi. Lisäksi, Agenda 2000:n⁽¹⁾ maatalousluvussa, jossa hahmotellaan eurooppalaisen maatalouden mallia, komissio myöntää maatalouden huomattavan ympäristömerkityksen, koska maanviljely on aina ollut kaikkein laajimmalle levinnyt maan käytön muoto.

1.9.1. On paikallaan täsmentää, että vaikka komitea kannattaa Agenda 2000:n lähestymistapaa, se ei millään muotoa halua mitätöidä niitä yleisiä ja alakohtaisia kriittisiä huomioita, joita monissa Agenda 2000:n maatalousosuutta ja siihen perustuvia alakohtaisia yhteisiä markkinajärjestelyjä käsitellessä komitean lausunnoissa on esitetty⁽²⁾.

1.10. Agenda 2000:n mukaan tulotuen on perustuttava entistä enemmän palveluihin, joita viljelijät voivat väestölle tarjota. Lisäksi alan kilpailukyvyyn tulee tukeutua luonnonvarojen säilyttävään, ympäristöä säästävään ja saastumista vähentävään sekä tuotteiden laadun takaavaan tuotantotekniikkaan.

1.10.1. Samalla kun tähän asti vallalla ollut vaatimus elintarviketuotannon lisäämisestä väistyy, avautuu maataloilille uusia toimintamahdollisuuksia, jotka tähtäävät yhteisen hyvinvoinnin lisäämiseen ekologisesti kestäviä toimintatapoja soveltaen sekä tuotteiden laatua ja ominaispiirteitä hyödyntäen.

1.10.2. Tärkeintä on, että tukea myönnetään vastineeksi maataloussektorin ympäristönsuojelullisista sitoumuksista.

⁽¹⁾ KOM(97) 2000 lopull., 15.7.1997.

⁽²⁾ EYVL C 73, 9.3.1998, s. 71, Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Komission tiedonannon 'Agenda 2000' maatalousnäkökohdat". EYVL C 284, 14.9.1998, s. 55, Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta: – "Ehdotus neuvoston asetus (EY) annettu vilja-alan yhteisestä markkinajärjestelystä annetun asetuksen (ETY) N:o 1766/92 muuttamisesta ja tavallisen vehnän, rukiin, ohran, maissin ja durumvehnän vakiolaadusta annetun asetuksen (ETY) N:o 2731/75 kumoamisesta". EYVL C 407, 28.12.1998, s. 196, Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Ehdotus neuvoston asetukseksi (EY) naudanliha-alan yhteisestä markkinajärjestelystä". EYVL C 407, 28.12.1998, s. 203, Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta: – "Ehdotus neuvoston asetukseksi (EY) maito- ja maitotuotealan yhteisestä markkinajärjestelystä". EYVL C 407, 28.12.1998, s. 208, Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Ehdotus neuvoston asetus (EY) annettu yhteisen maatalouspolitiikan mukaisia suoran tuen järjestelmiä koskevista yhteisistä säännöistä". EYVL C 407, 28.12.1998, s. 210, Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Ehdotus neuvoston asetukseksi (EY) annettu Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston (EMOTR) tuesta maaseudun kehittämiseen". EYVL C 407, 28.12.1998, s. 221, Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Ehdotus neuvoston asetukseksi (EY) yhteisen maatalouspolitiikan rahoituksesta".

Näin viljelyalasta luopumisesta maksettava palkkio korvataan kannusteilla, joita maksetaan maaperän aktiivisesta suojelusta.

1.10.3. Komitea korostaa, että maaperän hyödyntämistä rajoittavista ympäristönsuojeluvaikeuksista ja tiukoista suojelusuunnitelmista mahdollisesti aiheutuva kilpailusääntöjen perusteeton vääristyminen on torjuttava. Lisäksi on tarpeen laatia maataloutta koskevat menettelysäännöt, joilla taataan sekä yleisten ja pakollisten ympäristönsuojeluvaikeuksien että niiden erityisvelvoitteiden noudattaminen, jotka YMP-uudistuksessa edellytetään viljelijöiden täyttävän suoran tulotuen vastineeksi.

1.10.4. Tiivistetysti ilmaistuna YMP:stä on kehittymässä koko EU:n maaseutua koskevaa hyvin jäsenneiltyä politiikkaa. Maaseutua ei enää pidetä takapajuisena tai muita vähemmän tärkeänä kohteena, vaan sitä tarkastellaan niiden mahdollisuuksien valossa, jotka liittyvät sen elämänlaadun parantamiseen ja luonnonvarojen nykyistä järkevämpään käyttöön.

1.11. Komitea toteaa, että EU pyrkii tällä tavoin kehittämään maataloustyötä, maaston suojelua ja hoitoa sekä levittämään ympäristöä säästäviä tuotantotapoja entistä yhdenmukaisemmin ja päättäväisemmin. Komitean tavoitteena puolestaan on tämän lausunnon avulla määritellä:

- Maaseudun suojelun, ympäristövahinkojen torjunnan ja luonnonvarojen säästämisen kiireellisimmät tavoitteet. Tuloksena tulisi olla taloudellisen toiminnan ja työpaikkojen turvaaminen erityisesti vuoristoseuduilla ja muilla muita heikommassa asemassa olevilla alueilla ja tarjota siten mahdollisuus nykyisille ja tuleville sukupolville asua maaseudulla.
- Ensisijaiset toimet, joilla edistetään korkealaatuisten, perinteisten elintarvikkeiden tuotantoa nykyistä tehokkaammin. Tavoitteena on täyttää yhteiskunnan maataloudelle asettamat tuotteiden laatua ja turvallisuutta ja ympäristönsuojelua koskevat vaatimukset.
- Tarvittavat kannusteet maan suojelun ja unionin maatalouden laatua parantavan toiminnan tukemiseksi siten, että samalla yhdistyvät ympäristönsuojelu ja tarve parantaa unionin tuotantojärjestelmän tehoa maailmanmarkkinoilla käytävän kiivaan kilpailun vuoksi.

2. Maaseudun suojelun, ympäristövahinkojen torjunnan ja luonnonvarojen säästämisen kiireellisimmät tavoitteet

2.1. Viljelymaan suojelu

2.1.1. Maiseman ja paikkakuntien alueellisen identiteetin jatkuvan vahingoittamisen vuoksi maaseutu kärsii elintilan menetyksestä ja uhanalaisuudesta. Vaarana on perinteisten vesiensäätely- ja maaperänsuojelujärjestelmien heikentyminen.

2.1.2. Asutuskeskusten jatkuva laajentuminen sekä muiden rakenteiden ja infrastruktuurien sijoittaminen kukoistaville maatalousalueille on osaltaan pirstonnut viljelymaiden omistusrakennetta, edistänyt luonnon urbaania valloitusta ja muuttanut merkittävästi maisemaa.

2.1.2.1. Komitea kiinnittää huomiota siihen, ettei maaseutualueita voida enää pitää maapohjareserveinä, vaan yhtenäistä suunnittelua kaikilla tasoilla ohjaavan maankäyttöohjelman osana. Tämä merkitsee, että kaupunki- ja rakennussuunnittelulupia myönnettäessä tulee ottaa huomioon ja säilyttää kunkin alueen perinteinen käyttötarkoitus.

2.1.3. Lukuisten maatilojen toiminnan lakkauttamisesta johtuva maaperän köyhtyminen ja siitä seuraava kokonaisten alueiden hylkääminen on maaston rappioitumisen kannalta yhtä vakava ongelma kuin saastuminen. Komitean mielestä onkin paikallaan edistää ja tukea sopivalla tavalla siirtymistä "ekologisesti kestäviin" perhetiloihin. Ne pystyvät turvaamaan riittävän ja laadukkaan tuotannon ja samalla ekologisen tasapainon ja auttavat samalla myös säilyttämään luonnonvaroja, jotka ovat ainutlaatuisia ja korvaamaton julkinen omaisuus.

2.1.3.1. Myös nuoria yrittäjiä on tuettava. Huomiota on kiinnitettävä erityisesti tilojen perustamiseen ja laajentamiseen sekä määriteltävä luottojen ja verotuksen erityisehdot. Jäsenvaltioiden myöntäessä kannusteita tulee erityisesti keskittyä osuustoiminnallisiin yrityksiin, jotka pystyvät vastaamaan ympäristöalan palvelujen kysyntään sekä parantamaan tuotteiden jalostusta ja markkinointia.

2.2. Erityistoimet muita heikommassa asemassa olevilla ja vuoristoalueilla

2.2.1. Tarkasteltaessa maatalousalueiden rakenteen ja luonnon erilaisuutta sekä tarvetta yhdistää ympäristönsuojelu talouden elvyttämiseen komitea on erityisen huolestunut muita heikommassa asemassa olevista ja harvaan asutuista muuttotappioalueista, joilla viljely luonnonolosuhteiden vuoksi on

lähes kannattamatonta (tyypillistä vuoristoalueilla). Maisemallisesti tai pinnanmuodostukseltaan merkittävillä mutta taloudellisesti taantuneilla muita heikommassa asemassa olevilla alueilla tulee yhteiskuntarakenteen muuttamiseen ja tulonjakoon tähtäävä toiminta keskittää julkisten peruspalvelujen (koulut, sairaalat, liikenne) tarjoamiseen, vaikka se ei tiukasti tulkittuna olisikaan kannattavaa. Lisäksi valtion tulee keskittää investoinnit ja edistää sellaisia tuotantohankkeita, jotka säästävät ympäristöä ja auttavat siten torjumaan sen muuttamisesta johtuvia tuhoisia maanvyörymiä, tulvia ja muita luonnonmullistuksia.

2.2.2. Mikäli lähtökohdaksi myönnetään, että maataloudella on jo pelkästään sen itsensä ja luonnon vuorovaikutuksen ansiosta keskeinen rooli muita heikommassa asemassa olevien ja muuttotappiosta kärsivien alueiden kehittämisessä, komitea katsoo, että osana yleistä sosiaalista yhteisvastuuta julkisia toimia näiden alueiden kehittämiseksi tulisi nopeuttaa. Tavoitteena tulee olla kannattavien tilojen perustaminen, samalla kun tuotantokapasiteetti hyödynnetään mahdollisimman täydellisesti ja tuetaan viljelijäperheitä tunnustamalla perinteiset arvot. Tämä palvelisi myös yleistä etua edistämällä aidosti inhimillistä ja ihmiskeikeistä ympäristöä.

2.2.3. Vuoristomaanviljelyn kohdalla tulee edistää maa- ja metsätaloustuotannon tyypillisten tuotteiden sertifiointia ja hyödyntämistä.

2.3. Luonnonpuistojen ja suojelualueiden monikäyttö

2.3.1. Luontoon ja maisemaan liittyvien merkittävien kulttuuriarvojen säilyttämiseksi ympäristönsuunnittelussa pyritään nykyisin suojelemaan laajoja alueita.

2.3.2. Luonnonvarojen herkän tasapainon osalta komitea täsmentää, ettei alueiden suojelu välttämättä merkitse niiden kaikenlaisen käytön kieltämistä vaan pikemminkin sellaisten olojen löytämistä, joita kestävä rinnakkainolo edellyttää.

2.3.2.1. Tämän vuoksi komitea katsoo, että luonnonsuojelualueita ja luonnonpuistoja tulisi käyttää "monipuolisesti". Niiden ei pitäisi olla kehitysohjelmien kannalta kiellettyjä alueita vaan paikkoja, missä tutkitaan ja etsitään mahdollisuuksia yhdistää ihmisen ja luonnon tarpeet.

2.3.3. Komitea korostaa erityistä näkemystä, että kyseiset alueet voivat luonnonsuojelun lisäksi palvella myös muita tarkoituksia kuten paikallisyhteisöjen talouden kehittämistä tarjoamalla mahdollisuuden edistää sopivaa matkailua sekä perinteistä ja kestävä viljelyä, metsänhoitoa ja laiduntamista.

2.4. Biologisen monimuotoisuuden suojeleminen

2.4.1. Koska geenistö, lajit ja ekosysteemit vähitellen köyhtyvät geenien jalostumiskyvyn luonnollisen vähenemisen ja ympäristön vahingoittumisen vuoksi, komitea katsoo, että ekosysteemien ja luonnollisten elinympäristöjen suojeleminen sekä lajien säilyttäminen niiden luonnollisessa ympäristössä on avainasemassa.

2.4.2. On kuitenkin muistettava, että biologisen monimuotoisuuden ylläpito edellyttää ekosysteemin sekä eläin- ja kasvilajien suojeleminen lisäksi kestävästä kehityksen perustavoitteen huomioon ottamista erityisesti luonnonvarojen uusiutumiskokien osalta.

2.4.3. Komitea korostaa, että maataloudella on tässä yhteydessä erityisen tärkeä asema ja että se voi antaa huomattavan panoksen kahdella tavalla. Se voi ensinnäkin osaltaan ohjata ympäristönsuunnittelua oikeaan suuntaan ja auttaa torjumaan ympäristön rappeutumista. Lisäksi se voi auttaa ylläpitämään elinympäristöjä ja ekosysteemien vuorovaikutusta edistämällä luonnonvarojen kestävästä käytöstä ja eläin- ja kasvilajien kannalta turvallista kehitystä.

2.4.4. Sellainen strategia, jolla tuetaan suunniteltuja hankkeita biologisen monimuotoisuuden vaatimalla tavalla, voi sitä paitsi houkuttaa maataloussektorille uusinwestointeja, sillä se on omiaan parantamaan taloudellisia mahdollisuuksia ja siten luomaan lisäarvoa ja monipuolistamaan tuotantoa ja palvelutoimintaa luonnonympäristöstä nauttimisen yhteydessä, jolloin yleisön vapaa-ajanviettomahdollisuudet lisääntyvät.

2.5. Asutusrakenteen ja alueellisten palvelujen uudistaminen ja kehittäminen – komitean ehdotuksia

2.5.1. Komitean mielestä päätavoitteena on maaltapaan hillitseminen ja elämän laadun parantaminen edistämällä työllisyyttä etenkin työttömyydestä eniten kärsivillä alueilla (vuoristot ja muut muita heikommassa asemassa olevat alueet). Tähän päästään

- luomalla riittävän tasokas hallintoverkko tai parantamalla hallinnon nykytasoa riittävästi, jotta voidaan tarjota tietoa maatalous-, matkailu- tai majoituselinkeinojen tukimahdollisuuksista
- maaperän suojeleminen, kiinnittämällä erityistä huomiota metsiin ja toteuttamalla erityisiä metsäpalojen ehkäisy- ja torjuntatoimia sekä vesiensäätelyä
- luomalla uusia luottojärjestelmiä ja yksinkertaistamalla hallintomenettelyjä, kun perustettavana on maatila, jonka on tarkoitus erikoistua perinteiseen, korkealaatuiseen tuotantoon, jossa hyödynnetään paikalliskulttuuriin kuuluvaa kasvilajistoa ja alueen luonnon monimuotoisuutta

- kehittämällä uusiutuvia energialähteitä ja investoimalla tuuli- ja aurinkoenergiaan sekä biomassaa hyödyntävään energiantuotantotekniikkaan
- sijoittamalla liikennepalveluihin ja eri liikennemuotojen yhdistelmäjärjestelmiin
- kannustamalla biologista monimuotoisuutta edistävää viljelyä ja kotieläintaloutta.

2.5.2. Komitean mielestä maaseudun kehityspolitiikassa tulisi joka tapauksessa noudattaa läheisyysperiaatetta ja hyödyntää siten maaseutuyhteisöjen kulttuuriperintöä ja perinteitä sekä alueellista monimuotoisuutta.

2.5.3. Maaseudun kehitys riippuu yhteiskunnallis-taloudellisista ja paikallisista luonnonoloista ja voi sen vuoksi edellyttää huomattavan erilaisia lähestymistapoja. Sovellettavan mallin tulee siksi sopia yhteen kyseisellä alueella harjoitettavan tavonmisen tuotannon kanssa ja korostaa paikallistuotteiden laatua ja erityispiirteitä, ja sen toteuttamisessa tulee soveltaa toimintatapoja, jotka eivät uhkaa ympäristön tai eläinten hyvinvointia.

3. Ensisijaiset toimet laadukkaiden ja erikoiselintarvikkeiden markkinoinnin tehostamiseksi

3.1. Ympäristötekijöitä korostavan laadun lisääntyvä suosio, jonka ansiosta alhaisten tuotantokustannusten lisäksi kilpaillaan tuotteiden monipuolisuudella, luonee suotuisat olosuhteet paikallisten erikoistuotteiden menestymiselle markkinoilla.

3.1.1. Näiden tuotteiden ansiosta maataloudelle avautuu uusi mahdollisuus luoda nykyistä suurempi yhteys kuluttajaan, vastata hänen mieltymyksiinsä ja tarpeisiinsa sekä omaksua tuotteen alkuperän takaajan rooli.

3.1.2. Tiloille toimitettavan maatalousteknologian yhtenä tavoitteena tulee olla alan toimijoiden ja väestön terveyden ja turvallisuuden huomioon ottaminen.

3.1.2.1. Väestön terveyttä tulee suojella terveysstandardein. Samalla tulee ottaa huomioon, ettei maatalouden tuotantotapojen tarvitse täysin vastata teollisuudessa sovellettavista.

3.2. Laadukkaan tuotannon ansiosta on mahdollista saavuttaa mm. seuraavat tavoitteet:

- Kuluttajalle tarjottavan lisäarvon sekä tuotteiden laadun paranemisen ansiosta voidaan tinkiä tuotannon yksipuolisuudesta tehostamisvaatimuksesta.

- Voidaan tukea paikallisia järjestelmiä, joiden avulla hyödynnetään alueen omia henkilöstöresursseja ja luonnonvaroja sekä syvälle juurtuneita paikallisia perinteitä ja tapoja.
- Maatalous- ja elintarvikealaa on mahdollista tasapainottaa panostamalla paikallistoiminnan avulla laatua keskimääräistä enemmän arvostaviin kuluttajiin.
- Edistetään paikallisen osaamisen ja taito-tiedon säilymistä yhdistämällä käsiteollisuus monitoimiseen maatalouteen.
- Edistetään sellaisten elintarvikkeiden tuotantoa, joiden maakuominaisuuksia ei aina voida saavuttaa massatuotannossa.

3.3. Maataloustuotteiden laadukkuus tuleekin asettaa etusjalle, koska se vaikuttaa myönteisesti

- kuluttajien terveyteen ja turvallisuuteen sekä ympäristönsuojelutavoitteiden huomioonottamiseen
- tuotteen ilmoitettujen ominaisuuksien paikkansapitävyyteen
- perusominaisuuksien vakauteen
- tuotantotekniikkaan
- ympäristönsuojeluun lannoitteiden ja kasvinsuojeluaineiden käytön vähentämisen ja integroitujen viljelytapojen soveltamisen ansiosta
- sivuelinkeinojen (matkailu, käsiteollisuus, kauppa jne.) kehittämiseen paikallistasolla
- alueellisuusajatteluun.

Veronmaksajille ja kuluttajille nämä ovat tärkeitä tekijöitä elämän ja elintarvikkeiden laadun ja terveellisuuden kannalta.

3.3.1. Kuluttajavalistuksen osalta todettakoon, että suoja-tuun alkuperämerkinnöin on mahdollista markkinoida erikois-tuotteita, jotka poikkeavat muista myös tuotantocykliltään ja paikallisolosuhteiltaan.

3.3.1.1. On kuitenkin paikallaan korostaa, että luonteeltaan selvästi paikallisen tuotteen pakkausmerkinnässä voidaan ilmoittaa sen maantieteellinen alkuperä ja erityiset viljely- tai tuotantotavat, vaikka tuotteella ei olisikaan yhteisön myöntämää DOP- tai IGP-todistusta⁽¹⁾.

3.3.1.2. Osoittamalla tuotteen alkuperä tai myöntämällä tuotteelle jäsenvaltiokohtainen laatutunniste pyritään kehittämään hyödykkeitä, joiden maantieteellinen tuotantoalue ulottuu yhteisön DOP- ja IGP-todistusten viiteyhteyksiä laajemmalle ja jotka ylittävät paikallisen erikoisuuden käsitteen.

3.3.1.3. Tällaiset tuotteet on tarkoitettu merkittävimpien markkinointikanavien kautta massakulutukseen. Niiden tulee lisäksi tyydyttää kuluttajien odotukset, jotka liittyvät tuotteen erityisluonteeseen, maantieteelliseen identiteettiin ja paikallisen maatalouselintarviketuotannon tarjoamiin takeisiin.

3.3.1.4 Sen lisäksi, että laadukkaiden maataloustuotteiden tiiviin paikallissidonnaisuuden ansiosta huomattava osa lisäarvosta säilyy paikallisyhteisössä, komitea uskoo, että tämä sidonnaisuus edistää myös liittännäselinkeinojen kehitystä (matkailu, käsiteollisuus) luonteeltaan innovatiivisten sijoitusten ansiosta (laatu, turvallisuus ja ympäristö).

3.4. *Luonnonvarojen suojele- ja hoitomahdollisuuksien kehittäminen ja hyödyntäminen kyseisiä tavoitteita täydentävien tuotantoaloitteiden yhteydessä – komitean suositukset*

3.4.1. Tätä taustaa vasten myös tuottajajärjestöjä kehoitetaan edistämään tuotteiden tunnettuutta, sopivien menetelmien ja tekniikkojen soveltamista, laatua ja laadunvalvontaa sekä paikallistuotteiden erikoisluonteesta tiedottamista.

3.5. Komitean mielestä paikallisviranomaiset voivat yhdessä tuottajajärjestöjen kanssa kehittää tuotantoa luonnonvarojen suojele- ja hyödyntämisen tavoitteita vastaavasti esimerkiksi

- paikallisten työllisyysmahdollisuuksien parantamiseen tähtäävien perus- ja ammattikoulutusta (ala-asteelta lähtien) koskevien aloitteiden avulla
- luomalla paikallisten yritysten tarpeisiin räätälöityjä tukijärjestelmiä ja tukemalla yrityksiä taloudellisesti
- elvyttämällä paikallista taloudellista toimintaa (perinteiset käsityöammatit ja tuotantotavat)
- hyödyntämällä alueelle tyypillisten korkealaatuisten paikallistuotteiden matkailulle tarjoamia mahdollisuuksia
- luomalla laatutuotteille paikallisen tuotantoalueen ulkopuolisia markkinointiverkkoja (myös uutta teknologiaa hyödyntäen)

(1) DOP = suojattu alkuperänimitys; IGP = suojattu maantieteellinen merkintä.

- työllisyyspolitiikalla, johon liittyy tuotantotoiminnan täydentäminen paikallisten viljelijöiden tarjoamilla yrityspalveluilla esim. maaperän kunnostamisen ja maisemasuojelun alalla.

4. Maaseudun suojelutyön jatkamisen ja tuotantojärjestelmän tehokkuuden edellyttämät kannusteet

4.1. Maatilan teknisten tavoitteiden uudelleen arviointi ja suuntaaminen tuottavuuden määrällisestä maksimoinnista laadun parantamiseen edellyttää maanviljelystä, karjankasvatuksesta ja metsänhoidosta saatavien hyödykkeiden ja palveluiden koko kirjon tunnustamista erityisesti perinteisissä maaperän hyödyntämissuodoissa.

4.2. Maatilojen panos luonnonvarojen sekä paikallistalouden tuotannollisen ja yhteiskunnallisen kudoksen suojelussa ja vahvistamisessa riippuu tilojen alueellisesta jakautumisesta.

4.3. Tähän maatalouden rooliin ei nykyisellään kiinnitetä riittävästi huomiota sen enempää käytännön toimien kuin rahoituksen saatavuudenkaan osalta.

4.3.1. Lisäksi olisi arvioitava, missä vaiheessa ympäristön-suojelu lakkaa olemasta vapaaehtoisuuteen perustuva velvollisuus ja muuttuu maksulliseksi palveluksi.

4.4. Tuotantoprosessien ja ympäristön välillä nykyisin vallitseva epäsuhte voidaan korjata lopullisesti ainoastaan hyväksymällä monitoiminen maatalous. Luonnonvaroja tulee pitää sekä ympäristöön kuuluvina tuotantotekijöinä että julkisena omaisuutena, josta paikallinen hyvinvointi riippuu.

4.4.1. Luonnonvarojen tuotannollista käyttöä koskevat rajoitukset voidaan tällöin helpommin hyväksyä ja niiden tuotantokapasiteettia laajentaa.

4.5. Julkisviranomaisten osallistumisen tehokkuus riippuu liitännäistoimien jatkamisesta. Niiden soveltamista rajoittaneista paikallisista tekijöistä on päästävä eroon ja vähennettävä kielteisiä vaikutuksia sekä edistettävä ympäristön kannalta kestävien käytäntöjen ja toimintamallien käyttöönottoa. Uusien työllisyysmahdollisuuksien luomiseksi maatalouspolitiikan välineet on lisäksi ajantasaistettava kokonaisuudessaan ja kattavasti.

4.5.1. Pelkkään nykyisten seurantatoimien jatkamiseen, rahoitusta lisäämälläkin, liittyy kaksinkertainen riski:

- Mikäli tehoaaloudesta johtuvaa luonnonvarojen hyödyntämisen epätasapainoa ei korjata kunnolla voi sen aiheuttaman rappeutumisen korjaaminen tulla kalliiksi.
- Marginaalimaatalouteen myönnettävät kannusteet eivät luonteeltaan ja määrältään ole riittäviä jarruttamaan maatalouselinkeinosta luopumista.

4.5.2. Tunnustaessaan viljelijöiden ratkaisevan roolin ympäristönsuojelun ja maaseudun hoitamisessa asetuksen muodossa hyväksytyyn Agenda 2000:n uusi järjestelmä täydentää huomattavasti yhteisön suoran tuen järjestelmää ja palvelee tilojen nykyaikaistamista ja kannattavuuden parantamista.

4.6. Keskeisenä ongelmana säilyvät ulkoisten vaikutusten arviointi sekä toimet, joilla kielteisiä vaikutuksia voidaan torjua ja myönteisiä edistää.

4.6.1. Maaseudun integroidulla kehittämismallilla tulee pyrkiä mm. parantamaan tulotasoa ja työllisyyttä. Tämä edellyttää nykyistä väljempää ja vähemmän alakohtaista työllisyyspoliittista lähestymistapaa.

4.7. Suositeltavina aloitteina komitea ehdottaa

a) palkkioita

- luonnonvaraisten sukupuuttoon kuolevien eläinten suojelusta ja eläinkantojen edistämisestä
- maaseudun ja ympäristön restauroinnista ja avaamisesta yleisölle
- uudelleen metsittämisestä ja maaston hoitamisesta tulipalojen estämiseksi
- karjatalouden ympäristövaikutusten parantamisesta eläinten hyvinvointi huomioiden.

Palkkiot jaetaan objektiivisten kriteerien ja mitattavissa olevien tulosten perusteella.

b) maanviljelijöiden kanssa tehtäviä palvelusopimuksia

- ympäristön kunnostamiseksi
- biologisen monimuotoisuuden säilyttämiseksi
- maaperän elvyttämiseksi ja huoltamiseksi
- vesistöjen ja valuman säätelyä varten

c) alueiden ja ympäristön suojelun tukeminen

d) erityistukia viljelijöiden kannustamiseksi pysyttelemään maatalousalueilla, vuoristo- ja muilla muuta heikommassa asemassa olevilla seuduilla.

4.8. Sopimuskäytännön tukeminen voisi olla erityisen hyödyllistä etenkin biologisesti arvokkailla suojelualueilla, koska luonnonpuistojen ja -suojelualueiden hoito riippuu pitkälti alueen maankäyttöä ohjaavasta maatalouspolitiikasta.

4.8.1. Monitoimisen maatalouden menestyminen edellyttää talouspolitiikkaa, jossa otetaan huomioon ainakin

- a) maaseutuväestön sosiaalisen rakenteen ja elämänlaadun suojeleminen
- b) alueiden todellisten mahdollisuuksien mukaan hajautettu hallinto
- c) uuden tasapainon löytäminen yhteisten ja yksityisten etujen välillä luonnonvarojen hallinnoinnissa
- d) ulkoistamisten arviointi yritysten taseissa.

5. Maatalouden ja julkishallinnon välinen ympäristön-suojelusopimus

5.1. Komitean mielestä maatalousyrittäjien ammattitaitoa voitaisiin hyödyntää ja kohottaa ympäristönsuojeluun liittyvien palvelujen avulla sekä kannustamalla heitä kantamaan enemmän vastuuta ympäristönhoito-ohjelman käytännön toteuttamisesta.

5.1.1. Tässä mielessä komitea toivoo, että viranomaiset tekevät vapaaehtoisuuteen perustuvia sopimuksia niin yksityisten viljelijöiden kuin viljelijäyhtymienkin kanssa työstä ja palveluista, jotka liittyvät maanviljelyyn, metsätalouteen sekä maaseutuympäristön suojeluun ja hallintoon, vesien säännöstelyyn sekä ympäristön ja maaseudun suojeluun ja kehittämiseen.

5.1.2. Näissä vapaaehtoisissa sopimuksissa määriteltäisiin yleisten alueellisten ympäristönsuojelu- ja hallintopalvelujen luonne ja tarkoitus, sopimuksen kesto ja viranomaisten maksama korvaus. Prosessin yksinkertaistamiseksi ja nopeuttamiseksi

viranomaiset voisivat myös sopia kohtuullisten erityispalvelujen suorasta korvaamisesta, mikäli korvaus ei ylitä sovitua kynnystä.

5.1.3. Komitea kiinnittää lopuksi erityistä huomiota viljelijöiden tieto- ja taitotason nostamiseen ammattitaidon kehittämisen avulla. Markkinoiden ja tarjolla olevan teknologian nopeat muutokset ja uusien tuoteryhmien kehittäminen edellyttävät aktiivista osallistumista koulutukseen, tutkimukseen ja muuhun kehittämiseen erityisesti niiltä viljelijöiltä, jotka investoivat tilojensa ekologiseen suunnanmuutokseen, "ekotehokkaiden" ratkaisujen löytämiseen ja tarkoituksenmukaiseen maastonhuoltoon.

6. Päätelmät

6.1. Komitea uskoo, että sillä voi olla merkittävä rooli arvioitaessa YMP-uudistuksen kestävyyttä ympäristönsuojelun kannalta maatalojen ja tuotannon kilpailukykyyn optimoinnin yhteydessä. Alan tulevaisuus riippuu tosiasiallisesti markkinapolitiikan muutoksien hallinnasta ja suuntautumisesta integroituun ja kestäväan eurooppalaisen maatalouden malliin. Komitea toivoo, että maaseudun uusien kehitystoimien toteuttamista tuetaan ja että julkisten varojen jakoperusteet määritetään uudelleen kyseisten alueiden työllisyys- ja rappeutumisongelmien huomioon ottamiseksi. Tällöin tulisi ensisijalle asettaa maaseudun ja maatalojen infrastruktuuriin keskittyvä tukipolitiikka, paikallisten tuotteiden kilpailukykyyn parantaminen niiden laatua ja erikoispiirteitä korostamalla sekä tukirahituksen lisääminen tilojen toiminnan monipuolistamiseksi. Kaikki tämä kuuluu monitoimisuuden tavoitteeseen.

6.2. Komitea pitää tätä lausuntoa suuntaa-antavana panoksena, jota tulee tarkistaa niiden ohjelmien valossa, joita jäsenvaltiot esittävät maaseudun kehittämisen tueksi uuden asetuksen 1257/99 yhteydessä. Myös maatalouden ja ympäristön indikaattorien laadinnan odotetaan tarjoavan merkittävän arviointivälineen, kun ympäristönäkökohdat pyritään sisällyttämään muihin toimintalinjoihin Cardiffin ja Wienin Eurooppa-neuvostojen vaatimusten mukaisesti. Ensimmäisenä on valmistunut Eurostatin sekä komission maatalous- ja ympäristöpääosastojen yhteistyönä laatima hyödyllinen tutkimus aiheesta "Maatalous ja ympäristö". Komitea toivoo, että Helsingin Eurooppa-neuvoston kokous tuottaa näkyviä tuloksia jo ennen kuluvan vuoden loppua.

Bryssel 20. lokakuuta 1999.

*Talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja*

Beatrice RANGONI MACHIAVELLI